

27. Токсикомании – класификация, характеристика. Специфични увреждания

Доц. д-р М. Мичева дм

27.1.

ТОКСИКОМАНИИ:

Токсикоманиите са резултат от злоупотребата с лекарства или с други психоактивни вещества (потискащи или наркотични, както и възбуждащи ЦНС), при които се развива зависимост. При токсикоманиите се наблюдават хронични интоксикации, протичащи с психични и соматични увреждания.

По-широка гражданственост има понятието “наркомания”.

27.2.

27.3.

ОПИАТИ и ОПИОИДИ

- ПРИРОДЕН ПРОИЗХОД
  - Алкалоиди на *Papaver somniferum L.*
    - Опиум – млечен сок от неузрелите кутийки на *Papaver somniferum*
    - Морфин (соли)
    - Кодеин (метилморфин)
- ПОЛУСИНТЕТИЧНИ
  - Хероин – диацетилморфин
- СИНТЕТИЧНИ
  - Lydol, Fentanyl Methadone, Buprenorphine, Dextrometorphan, Petidine, Pentazocine, Palfium и др.
- КОМБИНИРАНИ ЛЕКАРСТВА
  - Sedalgin, Sedalgin-Neo

27.4.

Морфинов (опиоиден) тип

Морфинов тип (опиум, морфин, кодеин, хероин и др. аналози)

взаимодействат с опиоидните рецептори μ , λ и Δ

- благоразположение, веселост, еуфория, блокират болката

- Оформят се три основни фази - еуфория, сънотворна и абстинентна.

Морфиновият тип се характеризира с:

- тежка психическа зависимост,
- тежка физическа зависимост, която се развива бързо (след 10-12 приема)
- значителна степен на поносимост (толерансът може да нарастне до 100-200 пъти)
- кръстосана поносимост спрямо подобно действащи вещества
- налоксон-индуциран абстинентен синдром.

- *Абстинентен синдром* – тревожност, безпокойство, миалгия по крайниците, болки в ставите, вегетативни смущения: лакримация, изпотяване, пилоерекция, миоза, гадене, повръщане, запек, диария и др.

27.5.

Морфинов (опиоиден) тип

- *Хероин (диацетилморфин)* – синтезиран за първи път края на 19 век.

Най-широко използван и най-бързо действащ – седативно, еуфоризиращо, аналгетично действие.

По-липофилен от морфина и за разлика от него може да се смърка.

Усложнения: белодробен едем, рабдомиолиза, остра бъбречна недостатъчност, ГИТ смущения.

- *Абстинентен синдром* – подобен като при морфина

В урината се установява метаболит на хероина – *моноацетилморфин*.

27.6.

Барбитуров тип

Барбитуров тип (седативни, сънотворни и анксиолитици)

Взаимодействат с рецепторите на GABA. Барбитуровият тип се характеризира с:

- тежка психическа зависимост
- тежка физическа зависимост, която се развива сравнително по-бавно (до 6 месеца) при високи дози
- по-слаба поносимост от тази при морфина (толерансът нараства до 10 пъти)
- кръстосана поносимост с алкохол, глутетемид, хлордиазепоксид, диазепам и др.

- *Абстинентен синдром* – безсъние, тревога, могат да се развият епилептиформени гърчове, психоза и последваща амнезия

27.7.

ПСИХОСТИМУЛАНТИ

- **Вещества:**

- отстраняващи умората
- подобряващи умствената и физическа работоспособност
- водещи до благоразположение и еуфория
- някои подтискат апетита

- *Абстинентен синдром* - депресия/възбуда, налудничави идеи за величие или силни страхови преживявания, сънливост, умора, неспокоен сън, брадикардия, интензивен глад

27.8.

Амфетаминов тип

Стимулиращи ефекти върху ЦНС, вазоконстрикция, анорегсогенен ефект, редуцира съня, повишава либидото. Ефектите се проявяват поради повишено освобождаване на моноаминовите невротрансмитери (допамин, серотонин, норадреналин)

- тежка психическа зависимост
- слаба (липсва) физическа зависимост или остава неизразена
- толерантност (дозата може да се увеличи до 100 пъти и повече)

“Екстази” (метилендиоксиметамфетамин) е с фармакологично подобно действие на амфетамин, на халюциногените LSD и мескалин. Води до хипертермия, дехидратация, хипонатриемия, рабдомиолиза.

Ефедрин (от *Ephedra vulgaris*) – с подобно на амфетамин действие

27.9.

Кокаинов тип – не се различава съществено от амфетаминовия

Кокаин – класически стимулант на ЦНС. Предизвиква - еуфория, ускорен мисловен процес, повишена двигателна активност, поради повишени нива на допамин, норадреналин, серотонин.

Блокира обратното поемане на допамин, норадреналин и серотонин.

- тежка психическа зависимост
- слаба физическа зависимост (липсваща)
- слаба толерантност

27.10.

Халюциногенен (канабисов) тип

- **Халюциногени**

(LSD, марихуана, хашиш, екстази, мескалин, кетамин и др.)

Повлияват в значителна степен настроението, водят до еуфория, промяна във възприятията, паметта, движението и ноцицепцията

Δ9THC се свързва с канабиноидните рецептори, чрез основният ендогенен лиганд – анандамин (продукт на арахидоновата киселина)

Психоактивните канабиноиди повишават допаминаергичната активност в мезолимбичните пътища, чрез:

- Взаимодействие върху GABA-ергичните окончания
- Взаимодействие с ендорфинергичната система

Халюциногенният тип се характеризира с:

- средно изразена психическа зависимост
- липса на физическа
- бързо развитие на толеранс, който бързо изчезва

27.11.

Алкохолен тип

При хронична употреба – инхибира инфлукса на Ca^{2+} йони. Засилва инхибиторните ефекти на GABA, подтиска възбуждащото действие на глутамата.

При алкохолизъм: намалява чувствителността на допаминаергичните рецептори, наблюдава се намаляване активността на GABA-ергичната медиация, повишен брой на глутаматните рецептори, пролиферация на калциевите канали.

- тежка психическа зависимост
- физическа зависимост при продължително приемане (от 2 до 6 г.)
- кръстосана поносимост с други седативни средства
- *Абстинентен синдром* – мускулни спазми, диарии, обстипация, тревога, депресия, нарушение на съня, тремор, гърчове, обърканост, халюцинации

27.12.

НИКОТИНОВ ТИП

- **тежка психическа зависимост**
- **лека физическа зависимост**

27.13.

УВРЕЖДЕНИЯ ПРИ ТОКСИКОМАНИИТЕ – ПСИХИЧНИ И СОМАТИЧНИ

27.14.

➤ Психични увреждания – разнообразни

Психическа деградация – морфинисти, алкохолици, кокаиномани.

Алкохолиците често страдат от делир и психоза (Корсикова).

Кокаиномани – социално агресивни, лишени от задръжки.

Морфинисти – затворени.

При амфетамин – халюцинации, мания за преследване (самоубийства или криминални посегателства).

При барбитурова зависимост – отслабване на паметта, емоционална лабилност, нарушен циркаден ритъм (ден/нощ).

При халюциногенният тип – дереализация, деперсонализация, страх, паника, тревожност.

При LSD - параноидни реакции – описани като “bad trip” (неудачно пътешествие).

При LSD - възобновяват усещания и ефекти от веществото без да е приемано – “flash backs”

27.15.

➤ Соматични увреждания

Налице са многобройни следи от убождания, кожни инфекции, абцеси, целулити, некротични промени, тромбофлебити, аденопатии, засягане на повърхностните и дълбоки вени, хепатит В, хепатит С, HIV инфекции, туберкулоза, костни инфекции, менингити, венерически заболявания, измършавяване (характерно за морфинисти и хероиномани), променена основна обмяна, жълтеникаво-сивкаво оцветяване на кожата, хроничен запек, точковидни зеници, отслабени рефлекси.

Кокаиномани – с повишена обмяна (хипертермия), силни парестезии, водещи до полуда, перфорация на назалния септум, сърдечно-съдови инциденти

Барбитуромани – тремор, атаксия, отслабени рефлекси, размазан говор, паркинсоноподобни смущения

Алкохолици – гастрити, язви, рак на стомаха, цирроза, миокардиослероза

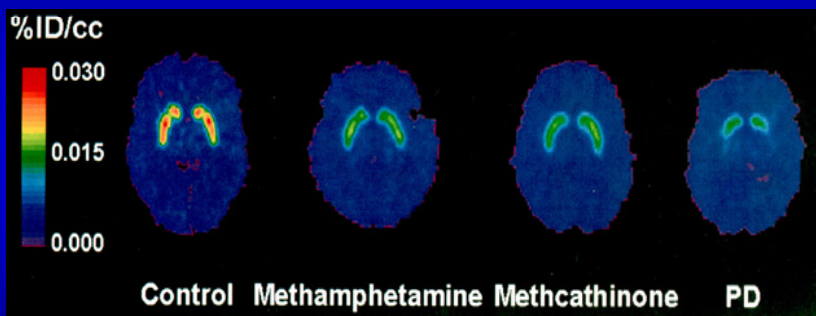
Тютюнопушачи – рак на белия дроб, инфаркт на миокарда, облитериращ ендартерит

При LSD – генотоксичност (хромозомни аберации)

27.16.

Продължителната злоупотреба с психоактивни вещества води до основни мозъчни промени

27.17.

Предизвикателството:

27.18.

Drug addiction: bad habits add up

Trevor W. Robbins and Barry J. Everitt

We know how many drugs of abuse – cocaine, heroin and nicotine – work, but less about how they lead to addiction. Studies of the brain-learning systems concerned are addressing the causes of addiction, with the intent of developing better treatments.

Nature 1999 ; 398 : 567-70

27.19.